

До спеціалізованої вченої ради
К 26.820.05
Державного університету
інфраструктури та технологій,
Київ, вул. Івана Огієнка, 19, 03049

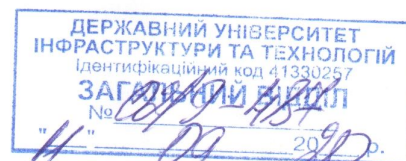
**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

*кандидата економічних наук Навроцької Тамари Анатоліївни
на дисертаційну роботу Аляб'євої Ольги Миколаївни
«Організаційно-економічний механізм інноваційного
розвитку морських портів»,
представлену на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)*

1. Актуальність обраної теми дисертації.

Істотні зміни на світовому транспортному ринку підвищують роль та значення оцінки інноваційного потенціалу і розвитку, як для окремого транспортного підприємства, так і для галузі та держави в цілому. Транспортні підприємства виступають сполучною ланкою між виробниками та споживачами, тому в сучасних умовах швидкого розвитку технологічних інновацій вони повинні забезпечувати швидкість, безпеку та інформованість товароруку за допомогою новітніх розробок. Регулярне оцінювання підприємством власного інноваційного потенціалу підвищує ефективність управління його майном і капіталом, що в свою чергу сприяє підвищенню ефективності його функціонування.

Для багатьох підприємств транспортної галузі України, особливо морських портів, які відчувають брак власних коштів, працюють з застарілим обладнанням, залучення зовнішніх джерел фінансування у вигляді інвестицій є необхідною складовою підвищення ефективності їх функціонування за рахунок введення інноваційних технологій. В умовах гострої ринкової боротьби оцінка інноваційного потенціалу та розвитку окремого суб'єкта господарювання є важливим питанням під час прийняття рішення потенційним інвестором.

Впровадження інноваційних продуктів в діяльність портових структур є невід'ємною частиною їх функціонування у всьому світі. Цифрові технології допомагають створювати інтелектуальні порти з метою залучення клієнтури, збільшення пропускнуєї спроможності за рахунок економії часу на обробку суден і вантажів, надання можливості контролю вантажу на всьому шляху його проходження тощо. Інновації стають рушійною силою в конкурентній боротьбі за клієнтуру, якість та швидкість надання транспортних послуг, що дає можливість підвищення доходів підприємств.

Зазначене свідчить, що тема дисертаційної роботи Аляб'євої О.М. «Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів» є досить актуальною та важливою в вирішенні науково-господарського завдання підвищення рівня інноваційного розвитку підприємств транспортної галузі та вносить вагомий вклад у вирішення проблеми відновлення пріоритетного статусу в рамках національної економіки та завоювання міцних конкурентних позицій на світовому ринку транспортних перевезень, що сьогодні стоїть перед транспортною галуззю України.

Актуальність теми представленої дисертації також підтверджується тим, що вона виконана в межах двох науково-дослідних тем, що виконувалися у Київській державній академії водного транспорту імені гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного:

1) «Розробка механізму фінансування інновацій на підприємствах водного транспорту за рахунок міжнародних еколого-інвестиційних програм» (2013–2014 рр., № державної реєстрації 0113U000678);

2) «Формування механізму державно-приватного партнерства на транспорті» (2015–2016 роки, № держреєстрації 0115U000282).

Дисертація містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел (223 найменування) та 8 додатків. Загальний обсяг роботи становить 222 сторінки комп'ютерного тексту, в тому числі 156 сторінок основного тексту. Дисертаційна робота містить 30 таблиць та 21 рисунок, із яких 3 на окремих листах.

2. Оцінка обґрунтованості наукових положень дисертації, їх достовірності і новизни.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи інноваційного розвитку підприємств» автором розглянуто широке коло питань, що стосуються сутності інновацій на інноваційного розвитку підприємства, факторів впливу на інноваційний розвиток та дослідження методичних

підходів і системи показників за якими здійснюється оцінка інноваційного розвитку.

Досліджуючи теоретичний базис понять «інновація» та «інноваційний розвиток підприємства» (стор. 25-37) автором розглянуто значну кількість підходів вітчизняних та зарубіжних науковців до визначення зазначених категорій. Дисертантом запропоновано розглядати інновації як нововведення, удосконалення існуючого продукту чи послуг, що створюються шляхом технологічного процесу, який використовується на практиці підприємством для підвищення якості надання послуг, збільшення обсягів виробництва за найменших фінансових, економічних та технологічних витрат, а під інноваційним розвитком підприємства автор розуміє процес реалізації результатів креативного потенціалу підприємства через систематичне впровадження нововведень (інновацій) у виробничо-технологічну сферу з метою отримання позитивних фінансово-економічного та соціально-економічного ефектів, підвищення рівня ділової активності та конкурентоздатності підприємства.

Підрозділ 1.2 присвячено детальному визначенню факторів впливу на інноваційний розвиток підприємства (стор. 37-47), оскільки впровадження необхідних видів інновацій здійснюється з врахуванням впливу внутрішнього і зовнішнього середовища. Найбільш повний перелік факторів впливу запропонований автором відображений в додатку А дисертаційної роботи. Дисертантом обґрунтовано раціональність введення класифікаційної ознаки в залежності від етапу маркетингової діяльності, оскільки маркетингове забезпечення інноваційного розвитку в умовах високої конкуренції дає змогу оцінити наявні ринкові можливості підприємства та необхідні для його підвищення інноваційні продукти. В межах запропонованої класифікаційної ознаки виділено три групи факторів: фактори етапу розробки інновації, фактори етапу виробництва інновації, фактори етапу реалізації інновації.

У своєму дослідженні автор виділяє специфіку транспортної галузі, що впливає на інноваційний розвиток (рис. 1.7) та враховує її при розгляді видів інновацій, що дають найбільший ефект саме для транспортних підприємств (рис. 1.8).

У даному розділі проведений аналіз методичних підходів щодо оцінки інноваційного розвитку підприємства. Детально проаналізовано погляди вітчизняних вчених щодо складових частин та сукупності показників, які використовуються при оцінці інноваційного розвитку (стор. 51-62). Автором зазначено, що серед найбільш поширених методичних підходів є експертна оцінка та комплексний підхід. Проте існуючі методичні підходи не в повній

мірі враховують транспортну специфіку, а саме морських портів, хоча потреба в ній реально існує. Тому, в дисертації визначено критерії, яким повинен відповідати методичний підхід щодо оцінки інноваційного розвитку морських портів.

У другому розділі дисертаційної роботи проведено дослідження сучасного стану та здійснена оцінка інноваційного розвитку морських портів, на підставі чого, визначено головні тенденції розвитку світової транспортної системи та визначено рівень інноваційного розвитку провідних морських портів світу і представників вітчизняного морського сектору.

Тенденції розвитку світової транспортної системи за останні роки свідчать про світове економічне зростання, що веде за собою зростання обсягів морських перевезень (стор. 65-74). Підкреслене значення діяльності ефективних портів для економічного зростання і розвитку. Крім того, в цьому ж розділі розглянуто основні напрями інноваційного технологічного розвитку в транспортному секторі (рис. 2.4) та окремо на морському транспорті (стор. 75-79). Визначено вплив інноваційних технологій на розвиток морських портів у розрізі навантажувально-розвантажувальних операцій, складських операцій та експлуатації об'єктів (рис. 2.5). Розглянуто приклади впровадження та використання інновацій на базі провідних портів світу, а саме Роттердам, Антверпен, Гамбург та Сінгапур (стор. 81-94).

У підрозділі 2.3 досліджено сучасний стан портової галузі України (стор. 95-104), здійснено аналіз її діяльності за 2015-2019 рр. у розрізі обсягів перевезень вантажів (табл. 2.3), структури переробки вантажів (рис. 2.6), обсягів контейнерообігу (рис. 2.7), висвітлений рейтинг Українських портів серед портів Чорноморського регіону (табл. 2.4). Проаналізовано обсяги капітальних інвестицій морських портів України та розглянуто реалізовані, поточні та майбутні інноваційні проекти портової сфери. Аналітична робота виробничої-економічної та інноваційної діяльності проведена на основі функціонування трьох найбільш інноваційно привабливих портів - ДП «Стивідорна компанія «Ольвія», ДП «Херсонський морський торговельний порт» та ДП «Морський торговельний порт «Южний» (стор. 105-122).

Третій розділі дисертаційної роботи присвячений формуванню організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку морських портів.

Встановлено, що інноваційний розвиток морських портів, як і всіх підприємств, вимагає застосування ефективних методичних підходів до оцінювання інноваційного потенціалу та вибору дієвого механізму інноваційного розвитку. Найбільш оптимальним, на думку автора, є застосування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку,

оскільки він включає в себе переваги функцій стимулювання появи інновацій, забезпечення процесу їх комерціалізації та подальшого розвитку, що обумовлює отримання найвищого ефекту при його реалізації. Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів, представлений на рисунку 3.1 (с. 130), забезпечує взаємодію та врахування впливу кожного з його елементів (визначення цілей і завдань інноваційного розвитку підприємства, діагностика підприємства, реалізація методичного підходу), що дозволяє визначити оптимальний варіант інноваційного розвитку підприємства та розрахувати ефект впровадження інноваційної діяльності.

Реалізація механізму здійснюється на основі методичного підходу до оцінки інноваційного розвитку морських портів (рис. 3.2, с. 135). Він дозволяє на основі інтегральної оцінки інноваційного розвитку визначити інноваційний стан та обрати оптимальні напрями інноваційного розвитку морського порту.

Автором запропоновано в основу розрахунку інтегрального показника включити три групи показників, які характеризують виробничий, фінансовий ефект від застосування інновацій та оцінку ефективності інноваційного проекту (табл. 3.2). Для побудови моделі інтегрального показника оцінки інноваційного розвитку морських портів обрано метод багатовимірних порівнянь - таксономії. Перевага даного методу полягає у наявності потужного арсеналу алгоритмів систематизації та аналізу різноманітних показників (стор. 144-148). Значущість параметрів перевірена за критерієм Ст'юдента, коефіцієнтом детермінації, критерієм Фішера та величиною похибки апроксимації.

Практична реалізація методичного підходу до оцінки інноваційного розвитку морських портів здійснена на прикладі діяльності ДП «СК «Ольвія», ДП «Херсонський МТП», ДП «МТП «Южний» (стор. 149-158). Результати розрахунків показали, що найбільший рівень інноваційного розвитку має ДП «МТП «Южний». Тому саме для даного порту були обрані два напрями інноваційного розвитку, а саме збільшення пропускної здатності і збільшення вантажообігу та суднообігу порту. У межах даних напрямів визначені проекти відповідно до офіційно затвердженого стратегічного плану розвитку ДП «МТП «Южний», що дозволяють реалізувати інноваційний потенціал порту. Розрахований економічний ефект впровадження як окремо кожного напрямку, так і одночасної їх реалізації (стор. 159-166).

До основних наукових результатів, що відрізняються певним ступенем новизни та надають підстави для присудження здобувачеві наукового ступеня кандидата економічних наук, слід віднести наступні.

Дістало подальшого розвитку уточнення сутності категорії інновація (с. 31), дефініції інноваційний розвиток підприємства (с. 36) та поняття організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів (с. 131), що розширює теоретичний базис розуміння даних понять та дозволяє враховувати специфіку функціонування морських портів.

У дисертаційній роботі удосконалено класифікацію факторів впливу на інноваційний розвиток підприємств за рахунок введення нової класифікаційної ознаки в залежності від етапу маркетингової діяльності (стор. 43-47).

Удосконалено організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів (с. 130) шляхом розробки методичного підходу (с. 135), що передбачає визначення цільових напрямків оцінки ефективності інноваційного розвитку, формування системи показників для визначення інноваційного розвитку, здійснення інтегральної оцінки інноваційного розвитку та визначення оптимальних напрямів інноваційного розвитку.

Вивчення дисертаційної роботи «Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів» свідчить, що результати дослідження мають високий ступінь достовірності внаслідок використання значного обсягу наукових, аналітичних та статистичних даних, застосування сучасних методів дослідження. В її межах отримано наукові результати, які є реальним внеском в теорію економічних відносин і доповнюють цю галузь економічних знань конкретними положеннями концептуально-методичного характеру.

Мета дисертації відповідає назві, вирішення сформульованих завдань дозволило в повній мірі досягти поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження є конкретними і визначені відповідно до теми і вимог ДАК МОН України.

3. Відповідність змісту автореферату основним науковим положенням. Основні наукові положення, висновки та рекомендації, інші результати дисертаційного дослідження Аляб'євої О.М. у достатній мірі відображені в авторефераті. Оформлення автореферату відповідає пункту 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

4. Підтвердження опублікування основних результатів у наукових виданнях. Отримані автором результати дисертаційного дослідження опубліковано в 8 наукових працях, у тому числі: 5 статей у фахових наукових виданнях та виданнях, внесених до наукометричних баз даних та 3 тез доповідей – у матеріалах міжнародних, всеукраїнських та академічних

науково-практичних конференцій.

5. Зауваження щодо дисертації.

Разом з позитивною оцінкою роботи слід відмітити наступні зауваження.

1. Автором в повній мірі не розглянуто класифікацію інновацій.
2. Під час дослідження методичних підходів до оцінки інноваційного розвитку автор також розглядає показники оцінки інноваційного потенціалу, проте не в повній мірі розкриває власну думку щодо доцільності їх аналізу за однаковими показниками.
3. При проведенні аналізу показників виробничо-фінансової діяльності ДП «МТП Южний» (табл. 2.13) відсутня деталізація розподілу обсягу капітальних інвестицій, хоча дана інформація по ДП «СК «Ольвія» (табл. 2.7) та ДП «Херсонський МТП» (табл. 2.10) висвітлена.
4. Дисертантом не запропоновані джерела залучення коштів для реалізації визначених напрямів інноваційного розвитку ДП «МТП «Южний».
5. Апробація результатів дисертаційного дослідження висвітлена лише в трьох науково-практичних конференціях.

6. Загальна оцінка роботи та відповідність її вимогам ДАК МОН України.

Незважаючи на висловлені зауваження, які не знижують загального враження від наукового дослідження, в цілому дисертаційна робота Аляб'євої Ольги Миколаївни на тему «Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів» є завершеною науковою працею, у якій автор знайшов нове вирішення важливого наукового завдання – покращення інноваційного розвитку морських портів, шляхом вибору оптимальних напрямів інноваційного розвитку на основі інтегрального показника оцінки інноваційного розвитку, що здійснена на основі методу таксономії та враховує виробничий, фінансовий ефект та оцінку ефективності інноваційного проекту.

На основі проведеної оцінки дисертації, автореферату та публікацій здобувача Аляб'євої О.М. можна зробити наступні висновки:

1. Основні положення дисертаційної роботи у достатній мірі обґрунтовані, є вірогідними, мають суттєву наукову новизну.
2. Здобувач показав глибокі теоретичні знання в обраному напрямі досліджень, володіє сучасними методами їх проведення.
3. Дисертаційна робота написана літературною мовою з використанням сучасної економічної термінології, а її зміст має своє відображення у

наукових фахових публікаціях та авторефераті.

4. Отримані автором наукові результати використовуються в практичній діяльності таких морських портів, як Державного підприємства «Херсонський морський торговельний порт», Державного підприємства «Морський торговельний порт «Южний» та у навчальному процесі Державного університету інфраструктури та технологій, що підтверджують відповідні акти впровадження.

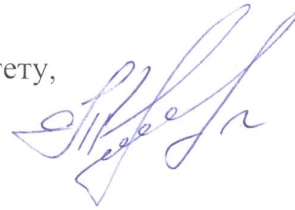
5. За своїм змістом та результатами дослідження виконана дисертаційна робота на тему «Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку морських портів» відповідає основним вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор, Аляб'єва Ольга Миколаївна, заслуговує на присудження вченого ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент,

доцент кафедри менеджменту

Національного транспортного університету,

кандидат економічних наук

Т.А. Навроцька

Підпис к.е.н. Навроцької Т.А. засвідчую

